FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav Dálného východu

Oponentský posudek

na habilitační práci Jakuba Maršálka

Proso, pastevectví a dvojuché nádoby

Předkládaná habilitační práce, ačkoliv ve své podstatě archeologická, se zaměřuje na jednu z nejpalčivějších a také nejkontroverznějších otázek sinotibetské srovnávací jazykovědy, totiž na možné umístění hypotetické pravlasti prasinotibetských mluvčích. Jedná se o pokus odvážný, protože stav oboru není uspokojivý a diskuze k tématu je dokonce ještě chaotičtější než v případě debaty o pravlasti Praindoevropanů.

Jakub Maršálek vychází při svém přezkoumání stávajících alternativních hypotéz, vytvořených věsmes jazykovědci, na základě archeologických údajů z předpokladu, že se jazykové hranice zpravidla kryjí také s hranicemi určitých kulturních „balíčků". Přesněji řečeno, tam, kde se vyskytuje dlouhodobá hranice kulturní, tam lze také předpokládat i hranici jazykovou (nikoli však nutně naopak – zde se opírá o teoretické modely P. Bellwooda a D. W. Anthonyho). Zmíněné hranice se snaží vysledovat v diachronní perspektivě a s důrazem na proměňující se strategie obživy a na domestikaci zemědělských plodin. Dalším cílem je postihnout příčiny a mechanismy, které k šíření jazyků, resp. migraci obyvatelstva jimi hovořících, vedly a které dosud nebyly realisticky zvažovány.

Autor studie se vcelku přirozeně nemůže vyhnout shrnutí stavu poznání na poli jazykové sinotibetanistiky, resp. tibetobarmanistiky. Lze konstatovat, že s ohledem na vlastní specializaci volí spíš minimalistický a krajně opatrný přístup, což je zajisté oprávněné. Oceňuji, že je tento úvod zpracován kompetentně, ačkoli drobné terminologické nedostatky, především když je překládáno z angličtiny do češtiny, prozrazují nejistotu spojenou s pohybem v cizím oboru (vyložená chyba se nachází jen

v poznámce pod čarou č. 8 na s. 18, kde je rys znělosti/neznělosti [*voicing*] omylem překládán jako „výslovnost“).

Vlastní těžiště práce spočívá, jak již bylo naznačeno, v rozboru relevantních archeologických nalezišť, v jejich časovém a prostorovém usouvztažnění a vztažení k hypotézám jazykovědců. Tato část je zpracována v rámci možností přehledně a suverénně. Autor se v ní v zásadě orientuje na velmi zdrženlivou podporu hypotéz Laurenta Sagarta, jenž dlouhodobě vystupuje mj. coby zastánce myšlenky prapříbuznosti sinotibetských jazyků s jazyky austronéskými (postuluje tzv. prasinotibetskoaustronéské makrofylum, konvenčně PSTAN).

V návaznosti na dílčí výsledky analýz se Jakuba Maršálka kloní k názoru, že původní domovinou mluvčích prasinotibetštiny bylo povodí Žluté řeky. Přitom je podle něho dost dobře možné, že tito sousedili na východě s předchůdci austronéských jazyků. Austronéské jazyky by se pak šířily ze Shandongského poloostrova dále na jih do míst jejich dnešního výskytu. Tibetobarmské jazyky by v tomto pojetí byly neseny mluvčími, kteřími se na západě oddělili od jádra mluvčích, z jejichž jazyka se posléze vyvinula pračínština, a kteří se stěhovali jihozápadním směrem, osidlujíce postupně Tibetskou náhorní plošinu a ještě vzdálenější himálajské oblasti. Takový pohled by rovněž podporoval tradiční dělení sinotibetských jazyků na dvě větve (tzv. *bifurcated ST*), jazyky sini(ti)cké (což je v podstatě čínština s jejím nářečími) a zbytek, tj. jazyky tibetobarmské.

Závěry, které jsou ostatně formulovány nanejvýš opatrně, jsou podloženy přesvědčivou argumentací a bezpochyby by mohly sehrát svou úlohu při hodnocení váhy jednotlivých modelů, kdyby ovšem byly přístupné mezinárodnímu publiku.

Domnívám se, že pro nesinologického čtenáře by bývalo záhodno pramenné texty kap. 3.2.1 přece jen trochu podrobněji představit a stanovit jejich informační hodnotu, případně i shrnout dostupné prameny či kapitolu vůbec rozšířit, jakkoli je pochopitelná obezřetnost vůči hodnotě psaných dokladů i vůči jejich prizmatu při pohledu na archeologický materiál. Myslím, že související otázce kontinuity jazykové a etnické v příslušných oblastech mezi jednotlivými obdobími až dodnes, která má přímou

relevanci pro hlavní teze studie, mohlo být věnováno více prostoru, mj. i proto, že se jedná o stále aktuální tematiku, poznamenanou řadou nejasností a kontroverzí.

V rejstříku se nachází několik překlepů (*Chuci*, *liandang*) a není zcela jasné, jakou logikou se řídí uvádění zjednodušených a nezjednodušených znaků. Zdá se, že tradiční varianty jsou připojeny u starých textů (chybí však zjednodušené znaky u *Huayangguozhi*), nicméně není zřejmé, proč se nalézají u *héroů* či kmene Zhong, popř. pojmu *wuyi*. Toto jsou však všechno pouze zanedbatelné drobnosti.

Na závěr lze vyjádřit politování, že práce vychází v češtině, neboť si je možné jen těžko představit okruh potenciálních českých čtenářů, zatímco v angličtině by se jednalo o aktuální příspěvek k aktuálnímu tématu, jemuž se věnuje živá vědecká komunita.

Práci v každém případě doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 4. září 2019

Lukáš Zádrapa